

Rooma waxay Dhidibada u Taagtaa Muujintii — Lambar Sideed

*Aasaasyada Ciidda: Diidmada Runta Nebinimo ee Adventism-ka
La'odikiyaanka ah*

Jeff Pippenger
2024-08-18

Maqaalkii ugu dambeeyey waxaan ku soo xigannay erayadan soo socda ee Ciise.

Iska jira nebiyada beenta ah, oo idiinku yimaada iyagoo qaba dhar ido, laakiinse gudahooda waxay ka yihiin yey wax baabbi'iya. Midhahooda ayaad ku garan doontaan. Ma qodax baa canab laga gurtaa, mise yamaarug baa berde laga guraa? Sidaas oo kale geed kasta oo wanaagsan midho wanaagsan buu dhalaa, laakiinse geed xun midho xun buu dhalaa. Geed wanaagsan ma dhali karo midho xun, geed xunna ma dhali karo midho wanaagsan. Geed kasta oo aan midho wanaagsan dhalin waa la gooyaa oo dabkaa lagu tuuraa. Haddaba midhahooda ayaad ku garan doontaan. Mid kasta oo igu yidhaahda, Rabbiyow, Rabbiyow, ma geli doono boqortooyada jannada; laakiin kan yeela doonista Aabbahayga jannada ku jira ayaa geli doona. Qaar badan ayaa maalintaas igu odhan doona, Rabbiyow, Rabbiyow, miyaannan magacaaga ku sii sheegin wax? Oo magacaaga miyaannan jinniyo ku saarin? Oo magacaaga miyaannan shuqullo badan oo yaab leh ku samayn? Markaasaan anigu si cad ugu sheegi doonaa, Weligay idinma aqoon; iga taga, kuwiinna xumaanta fala. Sidaas daraaddeed, ku alla kii maqla erayadan aan leeyahay oo yeela, waxaan isaga la mid dhigi doonaa nin caqli leh oo gurigiisa ku dhisay dhagax weyn dushiisa. Roobkiina waa da'ay, daadadkiina waa yimaadeen, dabaylihii way dhaceen oo gurigaas ayay ku dhufteen; mana uu dhicin, maxaa yeelay dhagax weyn buu ku aasaasnaa. Oo mid kasta oo maqla erayadan aan leeyahay oo aan yeelin, waxaa loo ekaysiin doonaa nin nacas ah oo gurigiisa ku dhisay ciid dusheeda. Roobkiina waa da'ay, daadadkiina waa yimaadeen, dabaylihii way dhaceen oo gurigaas ayay ku dhufteen; wuuna dhacay; dhiciddiisuna aad bay u weynayd. Matayos 7:15–27.

Kacdoonkii 1863 wuxuu calaamad u yahay bilowgii ay Adventism-ka Todobaadka ee La'odikiya ku dhisaysay aasaas been ah oo ku yaal cammuudda. Cammuuddu waxay ka dhigan tahay mabda'a shaydaanniga ah ee jamacnimada, taasoo ka soo horjeedda Dhagaxa runta aan gabbashada lahayn. Runta aan gabbashada lahayn waxaa lagu dhisaa laba markhaati, runaha lagu metelay labada jaantus ee quduuska ah ee Xabaquuqna, kuwaas oo Adventism-ku si tartiib-tartiib ah dhinac u dhigtay, waxay ka soo farcameen Kitaabka Quduuska ah, waxaana xaqiijiyey Ruuxa Wax sii Sheegidda. Runahaasu waa kuwo aan gabbashada lahayn.

“Cadowgu wuxuu doonayaa inuu maanka walaalaheenna iyo walaalaheenna dumar ah ka leexiyo shaqada diyaarinta dad u taagnaan doona maalmahan ugu dambeeya. Muraayadihiisa khiyaanada leh waxaa loo dejiyey inay maanka ka fogeeyaan halista iyo waajibaadyada saacaddan. Waxay iftiinka Masiixu samada uga keenay Yooxanaa dadkiisa u qiyaasaan wax qiime yar leh. Waxay baraan in muuqaalada horteenna si dhow u yaal aanay lahayn muhiimad

ku filan oo mudan in fiiro gaar ah la siiyo. Waxay waxba kama jiraan ka dhigaan runta ka timid samada, oo waxay dadka Ilaah ka dhacaan waayo-aragnimadoodii hore, iyagoo beddelkeeda siinaya cilmi been ah. ‘Rabbigu wuxuu leeyahay sidan: Jidadka istaaga, oo fiiriya, oo weyddiista waddooyinkii hore, meesha jidka wanaagsan ku yaal, oo ku socda.’ [Jeremiah 6:16.]”

“Qofna yuusan doonin inuu ka rifo aasaaska rumaysadkeenna,—aasaaskaas oo la dhigay bilowgii hawshayada, iyada oo lagu marayo daraasad tukasho leh oo Erayga ah iyo muujin. Aasaasyadaas dushooda ayaannu wax ku dhisaynay in ka badan konton sannadood. Dadku waxay u malayn karaan inay heleen jid cusub, inay dhigi karaan aasaas ka sii xoog badan kii la dhigay; laakiin taas waa khiyaano weyn. ‘Aasaas kale ninna ma dhigi karo kan la dhigay mooyaane.’ [1 Korintos 3:11.] Waagii hore, kuwo badan ayaa isku dayay inay dhisaan rumaysad cusub, inay dejiyaan mabaadi’ cusub; laakiin intee le’eg ayay dhismahoodu taagnaa? Si dhakhso ah ayuu u dumay; waayo, laguma aasaasin Dhagaxa.” Testimonies, volume 8, 296–297.

Markii ay timid Sebtembar 11, 2001, waxaa sidoo kale yimid roobabkii Ruuxa Quduuska ah.

“Roobka dambena waa inay ku soo daadato dadka Ilaah. Malaa’ig xoog badan ayaa samada ka soo degi doonta, oo dhulka oo dhan waxaa iftiimin doona ammaantiisa.” Review and Herald, Abriil 21, 1891.

Markii dhismayaashii waaweynaa ee Magaalada New York lagu soo dumiyeey taabasho xagga Ilaah ka timid, roobkii dambe wuxuu bilaabay inuu si khafiif ah u da’o. Markii Sebtembar 11, 2001 la gaadhay, albaabbadii daadadka ee mabaadi’da baabnimada waa la furay.

“Wagtigan ay xumaantu ku baahsan tahay, kiniisadaha Borotestanka ee diiday ‘Rabbigu wuxuu leeyahay sidan,’ waxay gaadhi doonaan meel la yaab leh. Waxay u jeesan doonaan dunida. Kala-go’gooda Ilaah awgiis, waxay dooni doonaan inay beenta iyo riddada Ilaah lagaga dhacay ka dhigaan sharciga qaranka. Waxay ku hawlgeli doonaan taliyayaasha dalka inay sameeyaan sharciyo lagu soo celinayo sarreyntii luntay ee ninkii dembiga, kaas oo fadhiya macbudka Ilaah, isaga oo isu muujinaya inuu yahay Ilaah. Mabaadi’da Kaatooligga Roomaanka waxaa la gelin doonaa ilaalinta dawladda hoosteeda. Diidmada runta Kitaabka Quduuska ah mar dambe looma dulqaadan doono kuwa aan sharciga Ilaah ka dhigin xeerka noloshooda.” Review and Herald, December 21, 1897.

Sharciga Patriot Act wuxuu calaamad u yahay bilowga ilaalinta mabaadi’da Kaatooligga Roomaanka, taas oo si tartiib-tartiib ah u horseedayna sharciga Axadda ee dhowaan imanaya. Sebtembar 11, 2001, afartii dabaylood ee matala Islaamka hoogga saddexaad, waxay bilaabeen inay dhacaan.

“Malaa’iguhu waxay hayaan afarta dabaylood, kuwaas oo lagu matalay faras cadhooday oo doonaya inuu ka baxsado xakamaynta oo ku yaaco oogada dhulka oo dhan, isagoo sida halaag iyo dhimasho jidkiisa.”

“Miyaynu ku seexannaa isla qarka dunida weligeed ah? Miyaynu noqonnaa kuwo caajis ah, qabow, oo meyd ah? Alla haddii kaniisadahayo laga heli lahaa Ruuxa iyo neefta Ilaah oo lagu

afuufay dadkiisa, si ay cagahooda ugu istaagaan oo u noolaadaan. Waxaynu u baahan nahay inaynu aragno in jidku cidhiidhi yahay, irridduna ay ciriiri tahay. Laakiin marka aynu ka dhex marno iridda ciriiriga ah, ballaadhkeedu xad ma leh.” Manuscript Releases, volume 20, 217.

Roobkii, dabayshii, iyo daadkii waxay yimaadeen Sebtembar 11, 2001, waxaana la tijaabiyeey kaniisadda Adventist-ka toddobaad ee La’odikiya sida Yuhuudda loo tijaabiyeey baabtiiskii Masiixa, iyo sida Protestantiiyiinta loo tijaabiyeey laga bilaabo Agoosto 11, 1840. Laga bilaabo waqtigaas ilaa saadaashii caasinnimada ahayd ee Luulyo 18, 2020, gurigii Adventist-ka toddobaad ee La’odikiya si tartiib-tartiib ah ayuu u dumayey, si la hubo sida macbudkii Yuhuudda loogu dhawaaqay cidla ka hor iskutallaabta, iyo sida Protestantiiyiintu ugu gudbeen Protestantinnimo riddaysan niyad-jabkii kowaad ee Abriil 19, 1844.

Dhaqdhaqaaqii La’odikiya ee malaa’igta saddexaad ayaa markaas gashay habkeedii ugu dambeeyey ee tijaabada, oo sida tijaabadii bilaabatay Sebtembar 11, 2001, bikradihii waxaa loogu yeedhay inay ku soo noqdaan jidadkii hore, kuwaas oo ahaa runihii aasaasiga ahaa ee aan keliya ahayn dhaqdhaqaaqii Millerite ee malaa’igta koowaad iyo tan labaad, laakiin sidoo kale runihii aasaasiga ahaa ee dhaqdhaqaaqa malaa’igta saddexaad.

Astaanta diidmada xaqiiqooyinkaas aasaasiga ah ee ku jirta duruufaha marin-habaabinta xoogga leh waa farriintii Bawlos ku qoray 2 Tesaloniika. Farriintaas waxaa lagu asteeyey “kan maalin walba” ee kitaabka Daanyeel, waayo qaybta Tesaloniika ayay ahayd tii William Miller ku fahmay in “kan maalin walba” ee kitaabka Daanyeel uu u taagnaa Roomaankii jaahiliga ahaa.

Waxaa la qoray buugaag ka hadlaya qeexidda “tan maalinlaha ah” ee ku jirta kitaabka Daanyeel. Intooda badani waa khalad, in kastoo haddii aad jeclaan lahayd inaad eegto warqad uu qoray fiqi Adventist ah oo si sax ah u dhigaysa arrintaas, waxaad heli kartaa The Mystery of the Daily, oo uu qoray John W. Peters. Ma doonayo inaan qodobkaas ka mid ah “tan maalinlaha ah” kaga hadlo maqaalkaan. Waxa kale oo jira buugaag kale oo daboolaya taariikhda “yaa, maxay iyo sababta” aragtida beenta ah ee “tan maalinlaha ah” ugu dambayntii looga dhex aasaasay Adventism-ka Toddobaad-maalineed ee La’odikiya.

Qeexidda erayga Cibraaniga ah ee loo tarjumay “maalinlaha”, iyo taariikhda caasinnimada ka dhanka ah runta aasaasiga ah ee “maalinlaha” oo si dhab ah u bilaabatay sannadkii 1901, ayaa marar badan lagu soo bandhigay Miisaska Xabaquuq iyo sidoo kale maqaalladii dhowaan laga qoray kitaabka Daanyeel.

Waxaan damacsanahay inaan diiradda “qurbaan joogtada ah” ee maqaalkan ku koobo sifooyinka nebiyadeed ee la xiriira astaanta Rooma oo la diiday. Ku alla kii si dhab ah u aqbala awoodda qoraallada Ellen White, wuxuu keliya u baahan yahay inuu akhriyo waxa soo socda si uu u ogaado fahamka saxda ah ee “qurbaan joogtada ah.”

“Markaas waxaan arkay, oo ku saabsan ‘Maalinlaha,’ in erayga ‘allabari’ lagu daray xigmadda dadka, oo uusan ka tirsanayn qoraalka; iyo in Rabbigu siiyey aragtida saxda ah ee ku saabsan kuwa bixiyey qaylada saacadda xukunka. Markii midnimo jirtay, ka hor 1844, ku dhowaad dhammaantood waxay ku midoobeen aragtida saxda ah ee ‘Maalinlaha;’ laakiin tan iyo 1844,

jahawareerkii dhexdiisa, aragtiyo kale ayaa la qaatay, waxaana xigay gudcur iyo jahawareer.”
Review and Herald, November 1, 1850.

In la diido fahamkii William Miller ee “kan joogtada ah” waa in isla mar ahaantaana la diido awoodda qoraallada Ellen White, waayo iyadu waxay aragtay “in Rabbigu uu aragtida saxda ah ka siiyey kuwa ku dhawaaqay qaylada saacadda xukunka.” Waxaa kaloo la tusay in aragtiyaha kale ee “kan joogtada ah” ay dhaleen “gudcur iyo jahawareer,” kuwaas oo aan ahayn sifooyin Masiixa. Miller wuxuu u aqoonsaday “kan joogtada ah” inuu yahay Roomaankii jaahiliga ahaa markii uu bartay Thessalonians Labaad.

“Waxaan sii akhriyey, mana aanan helin meel kale oo ay [tan joogtada ah] ku taal, aan ka ahayn Daanyeel. Markaas waxaan [anigoo kaashanaya buugga iswaafajinta ereyada] qaatay ereyadii la xidhiidhay, ‘la qaado,’ isagu wuxuu qaadi doonaa tan joogtada ah; ‘laga bilaabo wakhtiga tan joogtada ah la qaado,’ iwm. Waan sii akhriyey, waxaana moodayey inaan wax iftiin ah ka heli doonin qoraalka; ugu dambayntiina waxaan imid 2 Tesaloniika 2:7, 8. ‘Waayo qarsoodiga xumaantu durba wuu shaqaynayaa; laakiin kan hadda celinayaa wuu celin doonaa, ilaa isaga jidka laga qaado, markaasna kan sharka leh waa la muujin doonaa,’ iwm. Oo markii aan gaadhay qoraalkaas, bal eeg, sida runtaasi u caddaatay oo u ammaansanayd! Halkaas bay ku taallaa! Taasu waa tan joogtada ah! Haye haddaba, maxaa Bawlos uga jeedaa ‘kan hadda celinaya,’ ama horjoogsanaya? ‘Ninka dembiga’ iyo ‘kan sharka leh,’ waxaa loola jeedaa Baabanimada. Haye haddaba, waa maxay waxa ka horjoogsanaya Baabanimada in la muujiyo? Waa jaahilnimada; sidaas daraaddeed, ‘tan joogtada ah’ waa inay ka dhigan tahay Jaahilnimada.’—William Miller, Second Advent Manual, bogga 66.” Advent Review and Sabbath Herald, Janaayo 6, 1853.

Ugu dambayntii, Adventism-ka Laodikiya waxa uu dhinac dhigay fahamkii saxda ahaa ee la siiyey Miller iyo kuwii bixiyey qayladii saacadda xukunka, isaga oo u qaatay fikraddii khaldanayd ee Protestantism-ka riddada ah ahayd, taas oo oranaysay in “kan maalinlaha ah” uu matalayey adeegga Masiixa ee meesha quduuska ah. Fahamkaasi waa wax aan caqli geli karin heerar badan, hase yeeshee intaas ka badan isagoo been ah, waxa uu ku andacoonayaa in astaan Shaydaani ahi ay tahay astaan Masiixa.

“Sidaas darteed in kastoo bahalku, marka hore, uu matalo Shaydaan, haddana, macnaha labaad, waa astaan u ah Roomaankii jaahiliga ahaa.” The Great Controversy, 439.

Miller wuxuu “tan maalinlaha ah” u aqoonsaday Roomaankii heydinka ahaa, bahalkii weynaa; hase yeeshee Adventism-ka La’odikiya wuxuu ka qaatay Protestantism-kii dhacay fikradda ah in ay ka dhigan tahay adeegga Masiixa ee meesha quduuska ah ee jannada. Diidmada aqoonsigii Miller ee “tan maalinlaha ah” inuu yahay Roomaankii heydinka ahaa waxay ka dhigan tahay diidmo loo diiday run lagu metelay labadii shax ee quduuska ahaa ee ahaa dhammaystirka Xabaquuq cutubka labaad. Sidaas darteedna, waa diidmo loo diiday run aasaasi ah, sida ay ahayd diidmadii toddobada wakhti ee Laawiyyiintii labaatan iyo lix.

In la diido runta ah in “allabariga joogtada ah” uu matalo Roomaankii jaahiliga ahaa waa in la diido aasaaska Adventism-ka iyo amarka Ruuxa Waxsii-sheegidda. In astaan Shaydaan loo

aqoonsado astaan Masiixa waa la mid in hawsha Masiixa loo aqoonsado hawsha Shaydaanka.

“Markii ay Masiixa diideen, dadka Yuhuuddu waxay galeen dembiga aan la cafiyi karin; oo innaguna, marka aynu diidno martiqaadka naxariista, waxaynu geli karnaa isla qaladkaas. Waxaynu caay ku samaynaa Amiirka nolosha, oo waxaynu ceeb ku saarnaa hortiisa sunagogga Shayddaanka iyo hortiisa koonka samada marka aynu diidno in aynu dhegaysanno rasuulladiisa loo igmaday, beddelkeedna aynu dhegaysanno wakiillada Shayddaanka, kuwaas oo nafta ka fogaynaya Masiixa. Ilaa iyo inta qofku sidaas yeelayo, rajona ma heli karo, cafisna ma heli karo, ugu dambayntiina wuxuu lumin doonaa damac kasta oo uu kula heshiin lahaa Ilaah.” *The Desire of Ages*, 324.

Markii Adventism-ka La’odikiya uu diiday fahamka asaaska ah ee “allabariga joogtada ah” iyo toddobada wakhti, ma aha oo keliya inay diideen awoodda Ruuxa Waxsii-sheegidda iyo aasaasyada, balse waxay sidoo kale diideen shaqadii William Miller, kaas oo malaa’igta Jibriil iyo malaa’ig kale ay ku hoggaamiyeen fahamkiisii.

“Ilaah wuxuu malaa’igtiisii u soo diray inay saameyn ku yeelato qalbiga nin beeraley ah oo aan Kitaabka Quduuska ah rumaysnayn, si ay ugu hoggaamiso inuu nebiyadii wax sii sheegay baadho. Malaa’igta Ilaah marar badan bay booqdeen kii la doortay, si ay maskaxdiisa u hagaan oo ay fahamkiisa ugu furaan waxsii sheegyadii weligoodba mugdiga ku ahaa dadka Ilaah. Bilowgii silsiladda runta ayaa isaga la siiyey, waxaana loo hoggaamiyey inuu baadho isku-xidh ka dambeeya isku-xidh kale, ilaa uu Erayga Ilaah ku eegay yaab iyo qaddarin. Wuxuu halkaas ku arkay silsilad run ah oo kaamil ah. Eraygaas uu u haystay inuusan waxyi ahayn ayaa haddana hortiisa ku furmay quruxdiisa iyo ammaantiisa. Wuxuu arkay in qayb ka mid ah Qorniinku qayb kale sharxayso, oo markii tuduc qudha uu fahamkiisa ka xidhmo, uu qayb kale oo Erayga ka mid ahi ku helo waxa sharraxaya. Wuxuu Erayga quduuska ah ee Ilaah u tixgeliyey farxad, iyo ixtiraamka iyo baqdinta ugu qotada dheer.” *Early Writings*, 230.

“Malaggiisii” waa weedh tilmaamaysa malaa’igta Jibriil.

“Erayadii malaa’igta, ‘Anigu waxaan ahay Jibriil, oo istaaga hortiisa Ilaah,’ waxay muujinayaan inuu hayo maqaam sharaf sare leh oo ka mid ah maxkamadaha samada. Markuu farriin u yimid Daanyeel, wuxuu yidhi, ‘Midna ila garab taagan ma jiro waxyaalahan, marka laga reebo Miikaa’iil [Masiix] oo ah Amiirkiinna.’ Daanyeel 10:21. Badbaadiyuhu wuxuu Jibriil kaga hadlay Muujintii, isagoo leh in ‘uu ku diray oo ku muujiyey malaa’igtiisii addoonkiisii Yooxanaa.’ Muujintii 1:1.” *The Desire of Ages*, 99.

Aqoonsiga astaan Shaydaani ah in ay tahay astaan Masiixa ma aha oo keliya wax la barbar dhigi karo dembiga aan la cafiyi karin, balse dembiga aan la cafiyi karin waxa kale oo lala xidhiidhiyaa diidmada rasuullada uu Masiixu soo diro. “Kan maalinlaha ah” markaas wuxuu noqdaa astaanta dembiga aan la cafiyi karin, oo marka la fahmo in “kan la doortay,” William Miller, loo hoggaamiyey fahamka saxda ah ee runtaas, dabadeedna la diiday, waxay si toos ah ugu habboonaanaysaa Tesaloniika Labaad, taas oo ah isla cutubka Qorniinka halkaas oo Miller ku helay daahfurkiisii. In runtaas la diido waa caddayn aan runta la jeclayn, caasinnimadaasina waxay dhalisaa ka qaadista Ruuxa Quduuska ah iyo in la isu dhiibo ruuxa aan quduuska ahayn ee Shaydaan, kaas oo Bawlos ku tilmaamayo dhalanteed xoog leh.

Sida “kuwa dadkaaga waxdhaca,” kuwaas oo “aragtiis adkeeya,” ay “tan joogtada ah” calaamad ugu tahay Roomaankii jaahiliga ahaa. Marka loo eego macnaha 2 Tesaloniika, Bawlos wuxuu barayaa in diidmada farriinta cutubka labaad ay caddayn u tahay in kuwa sidaas yeelaa aanay runta jeclayn. Maxaa yeelay, ma jecla runta cutubkaas lagu matalay, sidaas daraaddeed waxay helaan marin-habaabin xoog leh.

Nebiyaashii oo dhammu waxay ka hadlayaan maalmaha ugu dambeeya, oo tuducyadii hore ee waxyi lagu dhiirrigeliyey ee maqaal-kan ku jira waxay caddeynayaan in khiyaanada xoogga leh ay ku timaaddo kuwa aan jeclayn runta inta lagu jiro shubidda Ruuxa Quduuska ah. Koox baa helaya saliidda, halka kooxda kalena ay helayso khiyaanada xoogga leh.

Ruuxa Quduuska ah waa la daadiyaa inta lagu jiro taariikhda xilligaas oo Ruuxa Quduuska ah laga qaadayo kuwa diida korodhka aqoonta ee la furayo inta lagu jiro labada xilli ee imtixaanka ee wakhtiga shaabadaynta laga bilaabo Sebtembar 11, 2001 ilaa sharciga Axadda ee dhowaan imanaya. Iyadoo la soo celinayo tuduc hore:

Iyadoo hoos u eegaya maalmaha ugu dambeeya, isla awoodda aan dhammaadka lahayni waxay ku dhawaaqaysaa, iyadoo ka hadlaysa kuwaan “aan aqbalin jacaylka runta si ay u badbaadaan,” “Sababtaas aawadeed Ilaah wuxuu u soo diri doonaa marin-habaabin xoog leh, si ay u rumaystaan been: si dhammaantood loo xukumo kuwii aan runta rumaysan, laakiinse ku farxay xaqdarrada.” Sida ay u diidaan waxbarista Eraygiisa, Ilaah wuxuu ka qaadaa Ruuxiisa, wuxuuna uga tagaa khiyaanooyinka ay jecel yihiin. Early Writings, 46.

Sadarba sadar, Daanyeel wuxuu barayaa in maalmaha ugu dambeeya ay yihiin kuwa dadkaaga wax dhaca, (taas oo astaan u ah Rooma) kuwaas oo riyada dhidibada u taaga. Tuugtaasna waxaa kaloo lagu matalaa “kan joogtada ah.” Sulaymaan wuxuu barayaa in maalmaha ugu dambeeya kuwa aan lahayn riyada ay halligmaan, taas oo ah in la qaawiyo. In la qaawiyo waa in la noqdo La’odikiyaan, La’odikiyaanna waa bikrad nacas ah.

“Xaaladda Kaniisadda ee ay matalayaan bikradaha nacasyada ah, waxaa kaloo looga hadlayaa inay tahay xaaladda La’odikiya.” Review and Herald, August 19, 1890.

Inaad noqoto bikrad nacas ah marka farriinta Qaylada Saqda Dhexe timaaddo waa inaad muujiso waxa Yooxanaa ku qoray Muujintii cutubka lix iyo tobnaad sida, “ceepta qaawanaantaada.” Digniinta Yooxanaa ee belaayada lixaad waxay la xidhiidhaa isbahaysiga saddexleyda ah ee masduulaagii, bahalkii, iyo nebiga beenta ah, kuwaas oo tan iyo 1989 ku jira hawsha ay dunida ugu hoggaaminayaan Armageddoon.

Farriinta Bawlos ee ku jirta Tesaloniika Labaad si fudud ugama hadlayso Roomaankii jaahiliga ahaa oo Daanyeel ku metelay “kan joogtada ah,” balse cutubku wuxuu adkaynayaa xidhiidhka ka dhexeeya Roomaankii jaahiliga ahaa iyo Roomaanka baadariga. Roomaankii jaahiliga ahaa wuxuu horjoogsaday (xannibay) ninkii dembiga inuu ku yimaado carshiga dunida sannadkii 538. Markii Roomaankii jaahiliga ahaa la qaaday, markaas “qarsoodiga xumaanta,” “kii sharka lahaa” oo ah baadariga Rooma, ayaa la muujiyey. Cutubkan dhexdiisa Bawlos wuxuu aqoonsanayaa xidhiidh nebiyadeed oo gaar ah oo u dhexeeya Roomaankii jaahiliga ahaa iyo Roomaanka baadariga. In la

diido waxbaridda cutubkan waa in la diido runta oo la aqbalo marin-habaabin xoog leh.

Ninna yaan cidna siinnaba ha idinku khiyaanaynina; waayo, maalintaasu iman mayso ilaa marka hore riddoobid timaaddo, oo la muujiyo ninkaas dembiga, oo ah wiilka halaagga; kaas oo iska soo horjeeda oo isagu isa sarraaysiiya wax kasta oo Ilaah la yidhaahdo ama la caabudo oo dhan; sidaas daraaddeedna isagu, isagoo Ilaah iska dhigaya, wuxuu fadhiistaa macbudka Ilaah, isaga oo isu muujinaya inuu Ilaah yahay. Miyaydnaan xusuusanayn in, markaan weli idinla joogay, aan waxyaalahan idiin sheegay? Haatanna waad garanaysaan waxa isaga celiya, si isaga loo muujiyo wakhtigiisa. Waayo, qarsoodiga xumaantu durba wuu shaqaynayaa; waxa keliya oo jira in kan imminka celiyaa uu sii celin doono ilaa isaga jidka laga qaado. Markaasna waxaa la muujin doonaa Kan Sharka leh, kaasoo Rabbigu ku baabbi'in doono neefta afkiisa, oo uu ku tirtiri doono iftiinka imaatinkiisa; kaas oo imaatinkiisu yahay sida shaqada Shayddaanka, isagoo leh xoog oo dhan, iyo calaamooyin, iyo yaabab been ah, iyo khiyaano kasta oo xaqdarrada ah oo ku jirta kuwa halaagsamaya; maxaa yeelay, ma ay aqbalin jacaylka runta si ay u badbaadaan. Oo sababtaas aawadeed Ilaah wuxuu u soo diri doonaa marin-habaabin xoog leh, si ay been u rumaystaan; in dhammaantood la xukumo kuwii aan runta rumaysan, balse ku farxay xaqdarrada. 2 Tesaloniika 2:3–12.

Maxaa loo “xukumay” dadkan maalmaha ugu dambeeya? Maxaa loogu soo diray “khiyaano xoog leh?” Maxay “u halligmaan” oo sidaas ku muujiyaan ceebta qaawanaantooda? Qoraalku wuxuu sheegayaa in tani tahay sababta oo ah ma jecla runta, runta cutubkanna lagu soo bandhigayna waxay caddeynaysaa in Roomaankii jaahiliga ahaa, oo ah boqortooyadii afraad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah, uu ka hor istaagi lahaa Roomaankii baadariga, oo ah boqortooyadii shanaad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah, inuu carshiga fuulo ilaa jaahilnimada laga qaado.

Xidhiidhka ka dhexeeya Roomaankii heelliga ahaa iyo Roomaankii baadarinimada ee lagu aqoonsaday cutubkan ayaa Yooxanaa sidoo kale ku aqoonsanaya xidhiidhka ka dhexeeya kaniisadda Pergamos iyo kaniisadda Thyatira. Pergamos waxay la jaanqaaddaa Roomaankii heelliga ahaa, Thyatirana waa Roomaankii baadarinimada. Bawlos iyo Yooxanaa waxay bixiyaan laba markhaati oo ku saabsan xidhiidhka labada quwadood, sida uu sameeyo kitaabka Daanyeel.

Buugga Daanyeel, xidhiidhka ka dhexeeya Roomaankii heesatiga ahaa iyo Roomaankii baadariga ayaa marar badan si cad loo soo bandhigay. Daanyeel cutubka labaad, waxa lagu matalay isku-darka birta iyo dhoobada dacaraysan. Daanyeel cutubka toddobaad, Roomaankii heesatiga ahaa iyo Roomaankii baadariguba labaduba waa boqortooyooyinka “ka duwan”; in kastoo Daanyeel labaad uu labada awood ku muujinayo isku-dar, cutubka toddobaad wuxuu caddaynayaa in awoodda baadrigu ay ka soo baxdo boqortooyadii tobanka gees lahayd ee Roomaankii heesatiga ahaa. Daanyeel cutubka siddeedaad, geeskii yaraa ee aayadaha sagaalaad ilaa laba-iyto-tobnaad waa Rooma labada wejiba. Aayadaha sagaalaad iyo kow-iyto-tobnaad geeska yar waxa lagu adeegsaday jinsiga labka, sidaas darteedna waxa lagu aqoonsanayaa Roomaankii heesatiga ahaa; aayadaha tobnaad iyo laba-iyto-tobnaadna geeska yar waxa lagu adeegsaday jinsiga dheddigga, sidaas darteedna waxa lagu aqoonsanayaa Roomaankii baadariga.

Daaniyeel cutubka siddeedaad, aayadda saddex iyo tobnaad, Roomaanka heellanimada iyo Roomaanka baadaranimada waxaa lagu sawiray sidii laba xoog oo wax baabbi'iya. Roomaanka heellanimadu waa xoogga baabbi'iya ee “joogtada ah,” Roomaanka baadaranimaduna waa xadgudubka baabbi'iya. Cutubka kow iyo tobnaad, aayadda kow iyo soddon, xoogga baabbi'iya ee “joogtada ah” oo ah Roomaanka heellanimada ayaa meel dhiga xoogga karaahiyada baabbi'iya, kaas oo ah xoogga baadaranimada. Cutubka laba iyo tobnaad, aayadda kow iyo tobnaad, xoogga baabbi'iya ee “joogtada ah” oo ah Roomaanka heellanimada waa la qaadaa si loo taago xoogga karaahiyada baabbi'iya ee baadaranimada.

Xidhiidhka ka dhexeeya labada quwadood ee Rooma ee wax baabi'iya waa mawduuc asaasi ah oo ka mid ah buugaagta Daanyeel iyo Muujintii, waxaana xidhiidhkaas Bawlos ku tilmaamayaa inuu yahay runta ay tahay in la jeclaado haddii qofku doonayo inuu ka leexdo khiyaanada xoogga badan ee ka dhalata rumaysadka beenta. Ilaah marna ma aha mid isku celceliya wax aan loo baahnayn, waxaana matalaad kasta oo ku saabsan xidhiidhka Roomaankii jaahiliga ahaa iyo Roomaankii baadariga ahayd ay mawduucan ka bixisaa markhaatifurkeeda gaarka ah; laakiinse in la diido astaanta Rooma ee maalmaha ugu dambeeya waa in la diido roobka dambe oo meeshiisana lagu qaato khiyaano xoog badan. Taasu waa in weligeed lagu garto La'odikiyaan qaawan.

Taariikhyahannada Adventist-ka ee La'odikiya, in kastoo aanay muujinayn ixtiraam quduus ah oo ku wajahan kaalinta iyo hawsha William Miller, haddana waxay aqoonsan yihiin in garashadiisii ku saabsanayd xidhiidhka ka dhexeeya Roomaanka jaahiliga ah iyo Roomaanka baadariga ahi ay ahayd qaab-dhismeedkii nebiyadeed ee uu ku dhisay “dhammaan” adeegsiyadiisii nebiyadeed. Jibriil iyo malaa'igihii kale ayaa Miller ku hoggaamiyey inuu fahmo xidhiidhka ka dhexeeya Roomaanka jaahiliga ah iyo Roomaanka baadariga ah, laakiin taariikhdiisa gudaheeda, uma uu arkin Rooma inay tahay hay'ad saddex-laab ah oo ka kooban masduulaagga, bahalka, iyo nebiga beenta ah.

Wagtigiisii Maraykanku weli ma uu bilaabin doorkiisii nebigii beenta ahaa, waayo Protestant-yadii Maraykanku gabdhaha Rooma ma ay noqon ilaa 1844, halka hawshii aasaasiga ahayd ee Millerna hore loogu meeleeeyey shaxdii 1843 ee la diyaariyey bishii Maayo 1842.

Sannadkii 1989 ayaa lixdii aayadood ee ugu dambaysay ee Daanyeel cutubka kow iyo tobnaad la furfuray, waxaana rasuulkii waqtigaas gartay in ay jireen saddex quwadood oo hawlhooda nebiyadeed ku socdaan aayadaha afartan ilaa afartan iyo shan ee cutubka kow iyo tobnaad. Boqorka koonfureed ee ku xusan aayadda afartan waa quwadda masduulaagga; boqorka woqooyiguna waa quwadda baabanimada oo bilowga aayadda lagu gaadhsiiyey dhaawaceedii dilaaga ahaa sannadkii 1798, iyada oo uu u geystay gacanta quwaddii masduulaagga ee Faransiiskii Napoleonic. Aayadda gudaheeda quwadda baabanimadu waxay bilowdaa hawsha bogsiinta dhaawaceedii dilaaga ahaa. Sannadkii 1989 boqorka woqooyigu wuxuu ka aar-gudaa quwaddii masduulaagga ee Midowgii Soofiyeeti, taas oo markaas noqotay boqorkii koonfureed. Markii bahalkii Kaatooliggu ka aar-guday Midowgii Soofiyeeti, wuxuu la yimid ciidankii wakiilka ahaa ee Maraykanka, nebiga beenta ah ee Muujintii cutubka lix iyo tobnaad. Boqorka masduulaagga ah ee koonfureed, boqorka bahalka ah ee woqooyi, iyo nebiga beenta ah ee gaadhifardoodka, fardooleyda, iyo maraakiibta, dhammaantood waxaa lagu muujiyey aayadda

afartan, xariiqda nebiyaduna waxay ku dhammaanaysaa aayadda afartan iyo shan, marka quwadda baabanimadu “dhammaadkeeda gaadho iyadoo aan cidina caawinayn.”

Armageddoon, sida ku qoran Muujintii lix iyo tobnaad, waa goob juqraafiyeed oo astaan ah oo tilmaamaysa fallaagada aadanaha ee ka horraysa soo noqoshada Masiixa. Armageddoon waa astaan; eraygana waxa uu ka kooban yahay laba eray, “Har” oo macnihiisu yahay buur, iyo “Megiddo,” oo ah dooxada Yesreceel. Xaqiiqda ah in Yooxanaa uu isku daray buur iyo Megiddo, iyadoo Megiddo ay tahay dooxo, waxay ardayga wax sii sheegidda u caddaynaysaa in Armageddoon uu yahay astaan ay ku jirto tixraac juqraafiyeed, waayo dooxada Yesreceel wax buur ah kuma taallo.

Dooxada Yesreceel waxay ku taallaa inta u dhaxaysa saddexda badood (Badda Mediterranean-ka, Badda Galili, iyo Badda Dhimatay) iyo Yeruusaalem. Waxay si ahaan u dhex-dhexaad uga tahay woqooyiga Israa’iil, iyadoo saddexdan meelood ee biyaha ah iyo Yeruusaalem ay ku yaalliin hareeraheeda jihooyin kala duwan. Aayadda afartan iyo shanaad ee Daanyeel kow iyo tobnaad waa meesha boqorka woqooyi ku yimaado dhammaadkiisa, iyadoo aanay jirin cid caawisa, aayadduna waxay qeexaysaa dhammaadkiisa juqraafiyeed inuu ku yaal inta u dhaxaysa badooyinka iyo buurta quduuska ah ee ammaanta badan ee Yeruusaalem. Aayadda afartanaad ee Daanyeel kow iyo tobnaad waxay soo bandhigaysaa saddexda quwadood ee ah mawduuca bogsiiinta nabarkii dhimashada lahaa ee awoodda baabiga iyo dhammaadkeeda ugu dambeeya.

Weedha hore ee aayaduhu waxay tilmaamaysaa wakhtiga dhammaadka sannadkii 1798, markaas oo baabtiisnimadu heshay dhaawaceedii dilaaga ahaa; aayadda afartan iyo shannaadna waxay tilmaamaysaa dhaawaceeda dilaaga ah ee joogtada ah. Taariikhda nebiyadeed ee u dhexaysa dhimashadii koowaad iyo tii ugu dambaysay ee awoodda baabtiisnimada waxay muujinaysaa fallaagowga aadanaha iyagoo soo celinaya sarayntii awoodda baabtiisnimada, marka dhaawaceedii dilaaga ahaa la bogsiiyo ka hor baabi’inta ugu dambaysa ee awoodda baabtiisnimada. Lixda aayadood waxay xambaarsan yihiin saxeexa runta, waayo bilowga iyo dhammaadkuba labaduba waa dhimashada awoodda baabtiisnimada, aayadaha dhexena waa fallaagowga aadanaha inta dhaawicii dilaaga ahaa ee ugu horreeyey la bogsiiinayo.

Miller waxaa malaa’igta samadu ka siiyeen iftiin ku saabsan xidhiidhka ka dhexeeya Roomaankii jaahiliga ahaa iyo Roomaankii papalka. Furaha fahamka Miller ee qaabka waxsii-sheegga, kaas oo uu ku dabaqay dhammaan adeegsiyadiisii waxsii-sheegga, wuxuu ahaa “kan joogtada ah” ee ku jira Thessalonians Labaad. “Kan joogtada ah” ee cutubkaas ku jira waa Roomaankii jaahiliga ahaa, waana taas waxa dhidibada u taagay aragtidiisii uu William Miller fahmay; waayo waa Rooma, tuugagga dadkaaga ee ku xusan aayadda afar iyo tobnaad ee cutubka kow iyo tobnaad, tan dejisa aragtida.

Rasuulkii loo kiciyey inuu garto korodhka aqoonta sannadkii 1989 wuxuu u yimid inuu fahmo dabeecadda saddex-geesoodka ah ee Rooma. Miller wuxuu ahaa rasuulkii malaa’igta koowaad iyo tan labaad, wuxuuna fahmay muuqashooyinkii koowaad iyo labaad ee Rooma si uu u adkeeyo muujintii uu dunida u soo bandhigay. Rasuulkii malaa’igta saddexaadna wuxuu u yimid inuu fahmo dhammaan saddexda muuqasho ee Rooma si uu u adkeeyo muujintii loo siiyey inuu dunida

ku dhawaaqo.

Muujintii ugu horraysay ee Rooma waxay ahayd Rooma jaahiliga ah. Rooma jaahiliga ah waxaa ka soo baxay Rooma baadariga, oo ahayd muujintii labaad. Labadii muujin ee ugu horraysay waxaa ka soo baxay Rooma casriga ah, oo ah isbahaysiga saddex-geesoodka ah ee masduulaagga, bahalka, iyo nebiga beenta ah.

Waxaannu maqaalka xiga ku sii wadi doonnaa xariiqda khilaafka ku saabsan “tan maalinlaha ah” ee taariikhda Advent.

“Kan waxa ka hooseeya dusha sare arka, oo qalbiyada dadka oo dhan akhriya, wuxuu ka leeyahay kuwa helay iftiin weyn: ‘Iyagu ma dhibtoona oo lama yaabaan xaaladdooda akhlaaqeed iyo ruuxeed aawadeed.’ Haa, waxay doorteen jidadkooda; naftooduna waxay ku faraxdaa karaahiyadooda. Aniguna waxaan dooran doonaa khiyaanooyinkooda, oo waxaan ku soo dejin doonaa waxa ay ka cabsadaan; maxaa yeelay markii aan yeedhay, ninna iima jawaabin; markii aan hadlayna, ma ay dhegaysan; laakiinse waxay hortayda ku sameeyeen shar, oo waxay doorteen wixii aanan ku farxin.’ ‘Ilaahna wuxuu u soo diri doonaa marin-habaabin xoog leh, inay beenta rumaystaan,’ maxaa yeelay ma ay aqbalin jacaylka runta si ay u badbaadaan,’ ‘laakiinse waxay ku farxeen xaqdarro.’ Ishacyaah 66:3, 4; 2 Tesaloniika 2:11, 10, 12.”

“Macallinkii samadu wuxuu weydiiyey: ‘Maxaa khiyaano ka xoog badan oo maanka duufsan kara, intii aad isu ekaysiin lahayd inaad ku dul dhisaysaan aasaaska saxda ah iyo in Ilaah aqbalayo shuqulladiinna, halka dhab ahaan aad waxyaalo badan ugu fulinaysaan sida xeeladda dunidu tahay oo aad Rabbi uga dembaabaysaan? Hoogay, waa khiyaano weyn, waana marin habaabin soo jiidasho leh, oo qabsata maanka marka dad mar hore runta yaqaanay ay qaabka cibaadada ku qaldamaan ruuxdeeda iyo xooggeeda; marka ay u maleeyaan inay taajir yihiin, hanti badanna haystaan, oo aanay waxba u baahnayn, halka dhab ahaan ay wax walba u baahan yihiin.’”

“Ilaah kama uu beddelmin addoommadiisa aaminka ah ee dharkooda aan wasakhda lahayn ilaashanaya. Laakiin kuwo badan ayaa qaylinaya, ‘Nabad iyo ammaan,’ iyadoo halaag kedis ahi ku soo degayo iyaga. Haddii aanay jirin toobadkeen qoto dheer, haddii aan dadku qalbigooda hoos u dhigin qirasho oo ay runta u aqbalaan sida ay Ciise ku tahay, weligood jannada geli maayaan. Marka daahirintu ka dhacdo safafkeenna, mar dambe si raaxo leh uma nasan doonno, innagoo ku faanayna inaan hodan nahay oo maal ku badannahay, oo aynaan waxba u baahnayn.

“Yaa si run ah u odhan kara: ‘Dahabkeenna dab baa lagu tijaabiyey; dharkayaguna nijaasta dunidu ma taaban’? Waxaan arkay Macallinkayaga oo farta ku fiiqaya dharka waxa loogu yeedho xaqnimada. Markuu ka siibay, wuxuu daaha ka rogay wasakhdii hoos taal. Markaasuu igu yidhi: ‘Miyaadan arki karin sida ay si iska yeelyeel ah ugu daboolleen wasakhdooda iyo qudhunka dabeecaddooda? “Sidee bay magaaladii aaminka ahayd dhillo u noqotay!” Gurigii Aabbahay waxaa laga dhigay guri baayacmushtari, meel ay joogitaankii iyo ammaantii Ilaah ka tageen! Taas aawadeed waxaa jira itaaldarro, xoogna waa maqan yahay.’” Testimonies, volume 8, 249, 250.

